

ÉLETRAJZ – KÉPREGÉNY FORMÁBAN
KÉT HANG KÖZÖTT - ARVO PÄRT ZENEI ÚTKERESÉSE
Joonas Sildre könyve

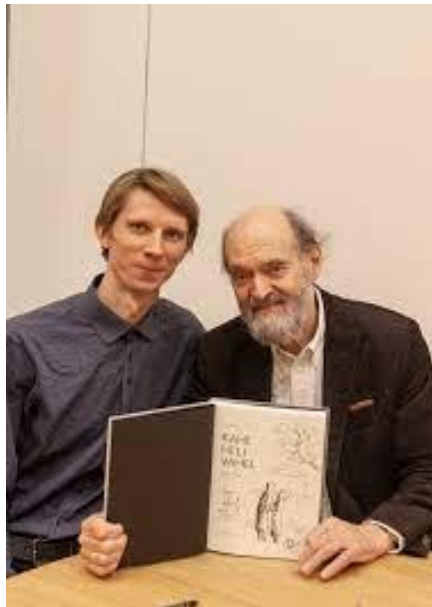
Polar Egyesület, 2022

Szóösszetételként éppen egy évszázada jelent meg a képregény, igaz, akkor még csak metaforaként. Hagyományosan (s eme hagyomány immár több évszázados múlttal rendelkezik) populáris tartalmú kiadványra gondolunk, s nem kell tudni, hogy angol megnevezése comics, anélkül is némi „vicces” felhangokat várunk tőle. Merthogy az ábrázolásmód közeli rokonságban van a karikatúrával. Ugyanakkor azt sem tagadhatjuk meg tőle, hogy eme karikírozás jó megfigyelőkészségen alapul, vagyis, épp a jelenség szempontjából jellemző vonásokat emeli ki (mármint jó esetben).

Talán nem eretnokség valami nagyon távoli rokonságot feltételezni a „szegények bibliájával” (a szentek, avagy a bibliai jelenetek ábrázolásával), amennyiben a cél ott is a hatásos „közlés” volt, vagyis a jobbra írástudatlanok számára maradandóan hozzáférhetővé tenni érdemi tudnivalókat. A szövegcsíkok és szövegbuborékok mindkét jelzőrendszeri közléssel fokozzák a hatékonyságot.

Az ábrák szemléltetőek, könnyen megragadnak az emlékezetben – ugyanakkor lehatárolják a fantázia működésének kereteit, hiszen immár kiküszöbölhetetlen befolyásoló tényező a (készen kapott) látvány. Ha nem tartozom a képregény műfaj iránt lelkesedők táborába, az leginkább azért van, mert „féltem” a tartalmakat – tudjuk, a megmosolyogtatástól a nevetésen át a kinevetésig terjedhet az illusztrációk hatása, és féltő, hogy a szándék és a megvalósulás hatása nem mindig esik egybe.

Ennek ellenére őszinte érdeklődéssel fedeztem fel az Arcus Temporum című Pannonhalmi Művészeti Fesztivál (XIX.) rendezvénysorozatán a Két hang között című könyvet. A fesztivál zenei programjain hagyományosan mindig két zeneszerző művei szerepelnek, egy történeti és egy kortárs alkotóé – idén Joseph Haydn mellett Arvo Pärtre esett a művészeti vezetők, Győri Noémi és Madaras Gergely választása. Telitalálat volt, állapíthatjuk meg utólag, a fogadtatás ismeretében: a többségükben rövid (nemritkán szólisztikus) darabok remekül előkészítették a hallgatóságot a komplex, nagylélegzetű kompozíciók befogadására is – ily módon általános lelkesedés fogadta az észti komponista műveit. Erről tanúskodik az is, hogy a fesztivál második napján (augusztus 26-án), amikor folyamatos vetítésre került Günther Atten filmje (Arvo Pärt – Robert Wilson: The Lost Paradise), sokan illesztették be az egyébként is gazdag napi programba e film megtekintését.

Arvo Pärt a könyvvel és Joonas Sildre
([joonassildre.tumblr.com](https://www.tumblr.com/joonassildre))

Joonas Sildre könyve (a kép és a szöveg egyaránt az ő munkája) 2018-ban jelent meg, Segesdi Móni magyar szövegével a Polar Könyvek sorozatban került kiadásra. A kötet végén olvasható köszönetnyilvánításból kiderül, hogy Sildre művét a Pärt-házaspár is figyelemmel kísérte, s megtudjuk: az ihlet forrása Immo Mikhelsonnak az Arvo Pärtről készült rádiós sorozata volt.

A rövid Prológus élménytadóan hozza testközelbe a gyermek Arvót, aki szívesen énekelte mindazokat a dalokat, amelyeket édesanyjától hallott, s az általa felolvasott bibliai történeteket is megőrizte emlékezetében. Élményszerű a

zongorával való ismerkedése, korai lelkes zenehallgatása (rádióból, majd a városi hangosbemondón sugárzott adásoké), s a zeneiskolai növendék tevékenységei: gyakorlás, rögtönzés, zeneszerzési kísérletek. Megtudjuk: a kis zongorista alkalmanként oboásként, fuvolásként és dobosként is közreműködött az iskola zenei életében. A zeneiskolai tanulmányokat elvégző, Tallinnba sikeresen felvételizett növendéket első zongoratanárnője e mondattal bocsátotta útra: „A képesség, hogy észrevegyünk és figyelmesen hallgassunk egy hangot, a bölcsesség része”.

A folytatás három terjedelmes fejezetből áll: I – Credo, II – Silentium, III – Tabula rasa.

Az első előadását követően betiltott Credo nyilvános megtagadását követelte a Központi Bizottság – erre nem volt hajlandó a szerző. Ezzel ér véget az első fejezet (1954–1969).

A rövidebb második fejezet 1975-ig tárgyalja a szerző szemléletváltozásának körülményeit, ismerkedését a gregorián zenével, egykori tanára, Heimar Ilves „énekstúdiójával”, ahol találkozott Eleonora Supinával (akiből csakhamar Nora Pärt lett), az ortodox egyházzal – míg eljut a felismerésig, hogy „az ember nem teremti, hanem csupán közvetíti a hangokat”.

A harmadik fejezet ismét egy kompozíciótól kölcsönzi a címét, amelynek ősbemutatója mérföldkő a munkásságában. Itt követhetjük nyomon a tintinnabulinak nevezett „stílus” kialakulását. A rajzos élettörténet 1980. január 19-ig tart, amikor a házaspár a két gyermekükkel elhagyni kényszerült a hazáját.

A mindvégig érzékenyen ábrázolt társadalmi (zenepolitikai) környezetbe ágyazott képes történetmesélés szinte képtelen mozzanattal zárul, amikor a szeretetzene hallatán a határőrök „megszelídülnek” – Varázsfuvola-beli jelenet! Jó, hogy nem kellett a szavak aprópénzére váltani...

A folytatás rövid tényszerű leírással folytatódik – amíg éppen 30 évvel később, 2010. január 19-én távozik a család Berlinből, hogy visszaköltözzön az időközben a függetlenségét visszanyert Észt Köztársaságban. A coda záróakkordja: „2018-ban az Észt Köztársaság kikiáltásának 100. évfordulóját ünneplő eseménysorozat részeként megnyílik Laulasmaaban az Arvo Pärt Központ.

De itt még nem ér véget a könyv! Pärt életének legtöbb név szerint is említett szereplője kétoldalas tablón látható. Itt tűnik szembe leginkább, hogy a

képregény a megjelenítés során kényszerűen típus-figurákkal dolgozik. Vagyis, némely szereplők „hasonlítanak” (a tekintetek ábrázolásában néha már-már bántóan). Amíg a szöveges kommentárban szerepelnek a nevek, a láttatás akár még segítő is lehet. Amikor azonban név nélkül ábrázolja a sokszereplős környezetet, óhatatlanul is észlelünk hasonlóságokat a korábbi „ismerősökkel”... Ha nemzetközileg ismert művészekről van szó, a valóságtól való eltérést műfaj-specifikumként vesszük tudomásul (aki „ráismer” például Gidon Kremerre...).

A név-aláírás finom distinkciója, hogy Pärt első feleségénél zárójelben olvashatjuk a lánykori nevét, míg a másodiknál a tablón csak az érvényes név szerepel.

A „tabló” terjedelme: adott (két oldal). A regényben név szerint megemlítették közül hiába keresnénk Bruno Lukk „portréját” – az elismert zongoraművész felvette repertoárjára a konzervatórium hallgatójának több darabját, ezáltal széles körben népszerűsítette a fiatal szerzőt, sőt, nevéhez fűződik e művek első lemezfelvétele is. Nem láthatjuk itt Ivalo Randalut sem, aki pedig két helyen is exponáltan szerepel a könyvben: 1968-ban „Alkotás és idő” című rádióműsorában foglalkozott a szerzővel és zenéjével, egy évtizeddel később pedig interjút készített vele Andres Sööt „Arvo Pärt 1978 novemberében” című portréfilmjéhez. A zeneszerző-kollégák közül Egyiszon Gyenyiszovot hiányolhatnánk a tablóról, a karmesterek közül Gennagyij Rozsgyesztvenszkijt, aki megtagadta, hogy a szerző távollétében Londonban elvezényelje a Britten emlékének ajánlott Cantus című kompozíciót, amikor visszavonták Pärt angliai vízumát.

A képi ábrázolás „többlet-hasznáról” rendre megbizonyosodhat a figyelmes olvasó, észlelve a terjedelmi különbségeket. És egy-egy rajz „információsűrűsége” is tartalmi jelentést hordozhat.

Az ifjú avantgarde szerző „ábrázolására” kitűnő ez a közlésmód – és a legkisebb mértékben sem bántó akkor sem, amikor azzal a Pärttel foglalkozik, aki korántsem csupán napjaink kiemelkedő komponistái közé tartozik.

Fittler Katalin

BEPILLANTÁS JOONAS SILDRE KÖNYVÉBE

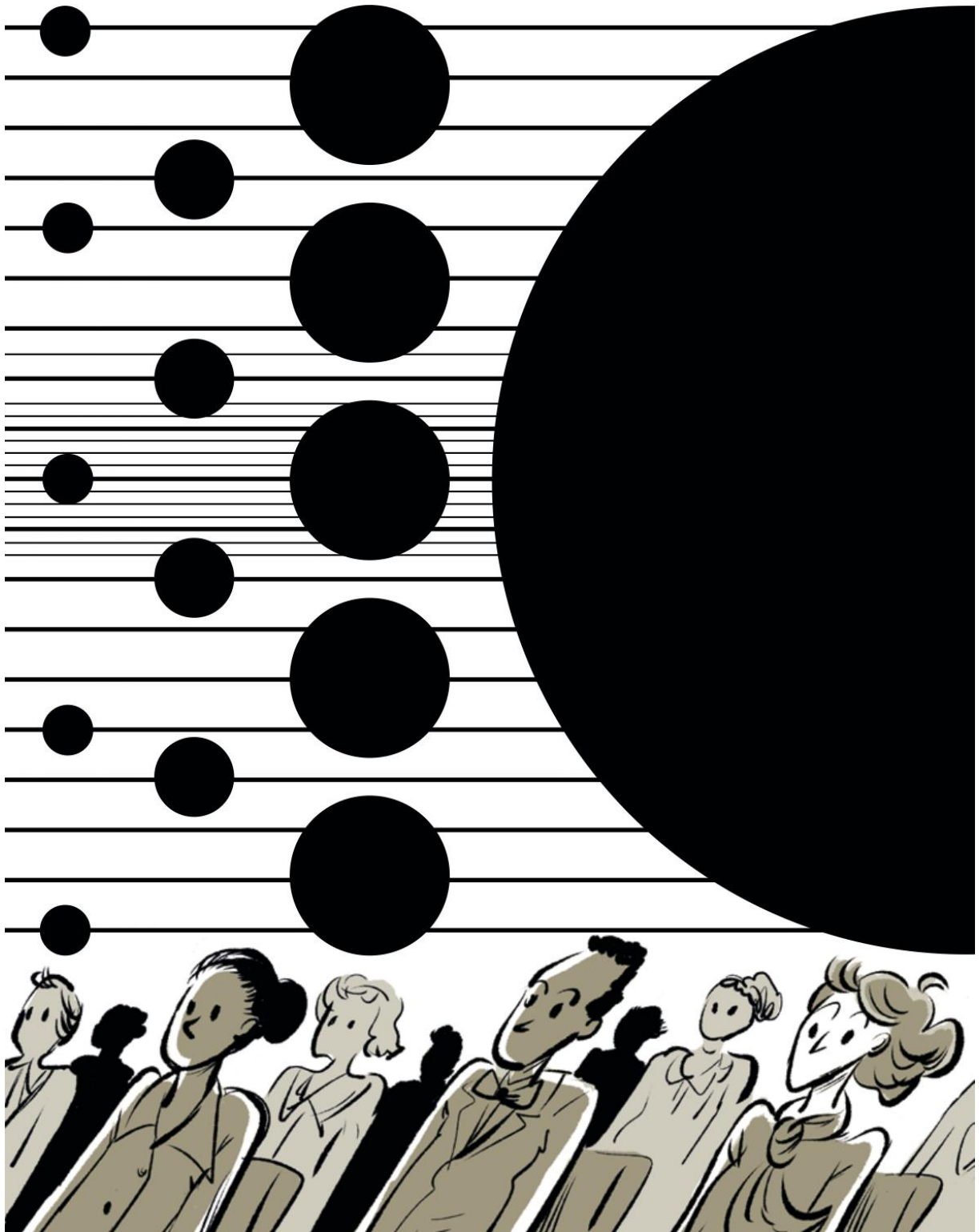

A „CREDÓ”-T ÍRVA
AZT HITTEM,
HOGY JÉZUS SZAVAIT
- „NE SZÁLLJ SZEMBE
A GONOSSZAL” -...

... ZENEI FORMÁBA
LEHET ÖNTENI.

DE A ZENÉMBEN
TOVÁBBRA IS JELEN
VAN A GONOSZ!

MINTHA EGY
ZSÁKUTCÁBAN
TALÁLNÁD MAGAD - A
TOVÁBBHALADÁSHOZ
ÁT KELL TÖRNÖD A
FALAT.

MÁSNAP A HÁZIGAZDA KIRÁNDULNI VISZI ŐKET.

A MOSZKVAI VONAT, NÉHÁNY HÉTTTEL A „CREDO” BEMUTATÓJA UTÁN. A ZENESZERZŐK SZÖVETSÉGÉNEK DELEGÁCIÓJA EGY KONGRESSZUSRA TART.

